

је 31. марта 1917. одбио и Буџинову жалбу и позив државног одвјетника, те тако оснажио пресуду Окружног суда. Занимљиво је образложење Касационог суда којим се истиче да се позиву није могло удовољити „јер је ударена казна затвора с обзиром на постојеће прилике примјерена према кривини“.⁵⁰ И заиста, „постојеће прилике“ су биле не само од утицаја приликом одлучивања овог највећег аустријског судбеног форума већ и током вођења читавог процеса. Да су прилике биле нешто боље по Аустрију, она би сигурно драстично казнила которске демонстранте, чије би поступке оквалификовала као веома тешке противдржавне иступе.

Иако је одлуком Касационог суда била извршена, Буџин није издржао казну, која му је „услијед Превишњег Ручног писма од 2. априла 1918.“ била опроштена“.⁵¹ И Царићу је била опроштена казна „услијед устегнућа позива са стране њ. к. државног одвјетништва“, а у складу са „Превишњим Ручним писмом од 23. децембра 1916“.⁵²

Недовољно ангажовано вођење судске процедуре у вези са демонстрацијама од 7. јуна, а нарочито крај те процедуре, ипак не може умањити значај документације коју она садржи, јер та документација убједљиво говори о врло високој националној свјести, неустрашивом родољубљу и крајњој смјелости једног импозантног броја которских грађана, и то послје дуготрајне доминације туђина који је непрекидно дјеловао у онако јављајућем смислу.

Славко Мијушковић

ЈЕДНА ЦЕНЗОРСКА ПРЕСУДА КОТОРСКОГ ОКРУЖНОГ СУДА ИЗ 1914. ГОДИНЕ

Дана 2. априла 1914. државни одвјетник у Котору поднио је которском окружном суду слиједећу тужбу:

„Ћ. К. СУДБЕНОМ ДВОРУ I МОЛБЕ КАО ТИСКОВНОМ СУДУ КОТОР“

Ћ. К. Котарско поглаварство у Котору заплијенило је уклопљену илустрирану дописницу што је приспјела овдје поштом без да се знаде гдје је та дописница умножена.

На тој дописници нацртане су садашње границе краљевине Србије и Црне Горе бијелом бојом, какве су проистекле из Лон-

⁵⁰ Исто, ф. 498—501.

⁵¹ Исто, ф. 526.

⁵² Исто, ф. 486. т.

донског и Букурешког мира 1913., послије познатих ратова балканских, дочим су црном бојом нацртане границе и земљиште што сада припада независној држави Албанији и које је земљиште за себе тражила краљевина Србија и Црна Гора. Осим тога, а у томе се састоји кажњиво дјело, нацртане су црном бојом све јужне границе Аустро-угарске монархије, наиме: Босна и Херцеговина, Далмација, Истра са Трстом, Гориција, Крањска, један дио Корушке и Штајерске, цијела Хрватска и Славонија са Ријеком, те цијела јужна Угарска мало ниже од Будимпеште. На крају дописнице написано је ћирилским словима: „Ал има браће још — Под јармом плачу тврдог туђина — Чујете л' њихов плач!?“.

Јасно је да се коли саомом сликом, која представља црном бојом све земље Аустро-угарске монархије у којима обитавају јужни Славени, толи са гори наведеним тисканим ријечима на дописници, подузимље нешто што је наперено на отргнуће свих земаља нацртаних црном бојом од јединственог државног савеза или земаљског опсега Царевине аустријанске, те на протегнуће и повећање које погибелји извана проти држави, те побуне или грађанског рата у држави, пошто се српско пучанство ван граница Аустро-угарске монархије потиче да се силом дочепа свих земаља и покрајина Аустро-угарске монархије насликаних црном бојом, чигово их пучанство жељно очекује, те се тиме подузимље нешто на притегнуће или повећање погибелји извана проти држави, а истодобно се потиче славенско пучанство тих земаља и покрајина да сврати своје очи на суплемењаке ван граница наше државе, те да у zgodни час пограби оружје, да се побуни, да се прикључи Србима ван Монархије и проузрочи грађански рат (параграф 58ц К(азненог) з(акона)).

Ради тога била је у јавном интересу заплијењена уклопљена илустрирана дописница, те се у смислу пп. 486, 488, 493 К. з. предлаже нека тај Т. кр. судбени двор I молбе пресуди:

I) У садржају илустриране дописнице, на којој није назначено мјесто тискања, а овдје распарчаване, на које су насликане бијелом бојом садање границе краљевине Црне Горе и Србије, а црном бојом све земље краљевине и круновине Аустро-угарске монархије у којима у већини или мањини обитавају јужни Славени, наиме Далмација, Босна и Херцеговина, Хрватска и Славонија, град Ријека са околицом, цијела јужна Угарска, Истрија, Трст са околицом, Гориција, Крањска, те један дио Корушке и Штајерске, а на којој ћириловским словима стоји штампано: „Ал има...“ — назријевају се скрајности злочина велеиздаје по п. 58ц К. з.

II) Потврђује се обављена заплена и забрањује се даље распростравање заплијењених примјерака и оних који би се још могли заплијенити.

III) Одређује се уништење свију заплијењених примјерака и оних који би се још могли заплијенити.

IV) Осуда се има прогласити у службеном листу.

Котор, 2. априла 1914.

Ђ. К. Државни одвјетник
Злошило¹.

На својој сједници од 4. априла 1914. вијеће Окружног суда у Котору, у саставу: Форетић, предсједник Суда, Трипковић и Др Подује, судије и земаљски савјетници, у потпуности је прихватило предлог државног тужиоца и донијело пресуду чији диспозитив и образложење су у ствари преписи из Злошилове тужбе,² те према томе нема потребе да овдје донесемо и пресуду.

Према одлуци Суда, пресуда, заправо њен диспозитив, са изостављањем образложења, објављена је у службеном листу „Објавитељ далматински“ бр. 28 од 8. априла 1914.,³ који је излазио на српскохрватском и италијанском језику у Задру.

Славко Мијушковић

¹ Државни архив у Котору — фонд „Окружни суд — Котор“, Пр. 1/14, ф. 1.

² Исто, ф. 2.

³ Исто, ф. 3.